

Kerecsényi Edit:

Klasszicista és klasszicizáló oromfalas házak Kiskanizsán

Kiskanizsa a Rákóczi féle szabadságharc után indult gyors fejlődésnek. A néphagyomány szerint a mai Kis- és Nagyrác utcában mintegy 200 olyan török és rác telepedett le a hódoltságot túlélte földműves lakosság szomszédságában, akik itt alapítottak már családot, s vidékünkét érezték otthonuknak. De sorra érkeztek horvát, vend, német sőt egyéb nemzetiségű telepesek is. Így jött létre Kiskanizsa szabálytalan településszerkezete, majd szalagtelkes utcahálózata.

E sok nemzetiségű lakosságból ötvöződött össze nemzedékek során a kiskanizsai polgárság, mely a múlt század derekára sok értékes tulajdonságot hordozó néprajzi csoporttá vált,¹ s Kanizsa, valamint a környező települések lakosságától nyelvében,² viseletében és életmódjában egyaránt elkülönült.

E kis néprajzi csoport fő tulajdonságai: szilaj, eszes, önérzetes, konok, fajtáját és szülőföldjét odaadóan szereti. Mindenféle munkában roppant ügyes, szorgalmas és takarékos, kitűnő üzleti érzékkel megáldott.

Polgárai a népesség növekedésének arányában – 1870-ben 3997 lakosa volt, akik 730 házban laktak³ – egyre inkább belteljes gazdálkodással, kertészkedéssel, s a mezőgazdasági termények értékesítésével, piacozással biztosították megélhetésüket. A családok igyekeztek minél több földet, szőlőt szerezni: talán ezért ragadt rájuk a SÁSKA jelző, mely kezdetben gúnynév volt, ám ők azt mindinkább büszkén vállalták.

A népes és módos kiskanizsai családokban hajdan 6–7 gyermek is született. Ezek érkezését Isten ajándékának tartották, hisz a kertekben, a mezőn, a szőlőkben és a jószág mellett egyaránt sok munkás kézre volt szükség. Mindezek következtében sorra épültek az új házak.

Miként általában Dunántúl, úgy Kiskanizsa, de Kanizsa szántóföldekhez közeli utcáinak települési képét is a fésűs beépítés jellemezte. A házak hosszanti oldalukkal simultak a telekhatárhoz és végoromfallal, többnyire két kis ablakkal néztek az utca felé. Mellettük a telken olyan széles udvart hagytak, hogy a kocsik, szekerek az utcára ki- és behajthassanak.

1860-tól Kanizsa több irányú vasútvonalat kapott, melynek következtében ipara és kereskedelme nagy mértékben fellendült.

A polgári jólétről tanúskodó Nagykanizsán ekkor már egymás után nyitják meg a mérnökiileg tervezett utcákat, s építik a klasszicizmus jegyében az újabb és újabb há-

zakat. (Gutmann ház, „Kiskastély”, stb.)

Az 1860-as évekre mind erősebbé vált a Nagy- és Kiskanizsa közötti érdekellentét. A kiskanizsaiak úgy érezték, hogy a város elnyomja őket, ezért erőteljes mozgalmat indítottak a Nagykanizsától való elválás érdekében.⁴ 1868-ban a két városrész egy időre szét is vált, s az önállósult Kiskanizsa mezőváros nagy lendülettel kezdte az akkor még ugyancsak falusias települést fejleszteni, s utcaképét polgárosultabbá tenni. A nemzeti klasszicizmus szellemében sorra építették a végoromfalas, timpanonos téglaházakat.⁵ A mintát a környék udvarházairól valamint Nagykanizsa előző évtizedekben felújított és akkoriban emelt klasszicista épületeiről vették.⁶

1872-ben, amikor megszűnt a céhrendszer és helyébe a szabad iparüzés lehetősége lépett, Kiskanizsán már több kiforrott ízlésű építőmester dolgozott bizonyítván mesterségbeli tudását.

Kiskanizsán a klasszicizmus az 1860-as évektől kb. a századfordulóig virágzott, ám a tatarozások során – illetve a később épített házakra – mind több romantikus majd eklektikus motívum került. Ezek díszítőelemei azonban csaknem mindig harmonizáltak a hagyományos elemekkel.

Az oromzati timpanont díszítő motívumokat két csoportba sorolhatjuk: 1.) A korai homlokzatokon a két kis padlásablak mellett kidomborodó vakolatdíszítőelemek a gyakoribbak. A timpanon csúcsára általában az egyházi vonatkozású IHS jelkép illetve rövidítés került, alája pedig szögletes keretben a tulajdonos neve és az építés éve, sőt néha egy-egy jelmondat is: pl. „Áldás a ház lakóira”, „Isten hozta”, stb. 2.) Később gyakorivá váltak a vakolatba karcolt különféle leveles-ágas, indás virágok. Sajnos, arra senki sem emlékszik már, mikor terjedt el s kik hozták divatba ezt a díszítési módot. De a Szigeti utcában lakó Mákos Németh kőműves család öregjei még hallották az 50-es években, hogy elődeik előszere-ttel karcolgattak az oromfal friss vakolatába különféle rozmaringos, tulipános motívumokat.

A legtöbb házon meglepően vastag és tagolt a timpanon két oromszegélye és a főpárkány is. Az oromfal párkány alatti felületét az „első szoba” két kis ablaka mellett – s néha közöttük is változatos, a lábazatig erő, gazdagon tagolt, vakolatból készített lapospillérekkel, lapososzlopokkal, szemöldök- és könyöklőpárkányokkal

tagolták. Szinte érezni lehet, miként versengtek a egyes mesterek egymással, hogy az általuk tervezett és épített ház arányosabb, s szebb legyen, mint pl. a szomszédé...

Az épületek alaprajza az évtizedek során nem sokat változott. Ám a korábban földes szobákat később már lepadlózták, s a mennyezet gerendázatát, borítását idővel gondosan megmunkált keményfából készítették, sőt néha felirattal, faragással is gazdagították. A Bajcsai utca 24. sz. ház mestergerendájába pl. az építés 1899. év-számát vésték bele.

A házak bejárata elé a századfordulótól mind gyakrabban építettek „kódísállás”-t. Ezt többnyire két oszlop vagy pillér tartja s könyöklők kötik össze a bejárati ajtóval. A felette lévő timpanont ugyanolyan gazdagon tagolt párkány szokta keretezni, mint az utca felőlít. A kódísállást sokan beüvegeztették, s ajtót építettek eléje. Ezt az újabb zárt teret nevezték „főrház”-nak is. Sok házhoz külön bejárattal nyári konyhát és kamrát, néha kamrákat is toltak.

A Városépítési Tervező Vállalat 1952-ben küldte Kanizsára Tóth János építészmérnököt, hogy a múzeum közreműködésével végezze el a város műemléki vizsgálatát. Egy hétig jártuk az utcákat, s miközben ő a vázlatokat készítette, én a jegyzeteket. A munka összegzése – igaz, hogy kéziratként – néhány hónap múlva meg is jelent.⁷

Kanizsán ekkor még több, mint 130 klasszicista vagy klasszicizáló – romantikus és eklektikus elemekkel gazdagított házat találtunk, a Bajcsai utcában pl. egy szép ritmusú, összefüggő szakaszt. A gondosan fehérre meszelt, fésűs beépítésű házak előtt nem volt virágoskert, az egyes homlokzatokat változatos, ám egyszerű deszkakerítések kötötték egymáshoz.

A homlokzatokon azonban fájó szívvel szemléltük a pusztulás és szegénység jeleit. A háború utáni évek és a tsz. szervezés viszontagságai közepette ugyanis a gazdáknak nem volt sem pénze, sem hangulata arra, hogy mesterekkel javíttassák ki illetve pótolassák az elkopott vakolatelemeket. Így aztán lekaparták az egykori lapospilléreket, könyöklőket s a timpanonok díszzeit. Míg a pusztulást szemléltük, egyre azon törtük a fejünket, miként lehetne a legszebb épületeket az utókor számára legalább rajzban, fotóban megmenteni.

Ekkor fordultam segítségért volt professzoromhoz, Vargha Lászlóhoz, aki akkor a műegyetemen tanított. Kértem, küldjön hozzánk gyakorlatra hallgatókat, akik lerajzolják, felmérik a kiválasztott házakat. Kérésemet méltányolta és segített. Első ízben, 1955-ben ő maga hozta néhány napra gyakorlatra hallgatóit. Két kiskanizsai téglaházat valamint egy már pusztulásra, bontásra ítélt kanizsai műemléképületet mértek fel.⁸

Aztán jött a forradalom, és hosszú évekig nem gondolhattunk a munka folytatására. Másodjára csak az 1973. évi népi műemléki felmérés alkalmával jöttek ismét Kanizsára a hallgatók. 9 végoromfalas, vakolatdí-

szes polgárházat valamint az 1867-ben épített kis Flórián-kápolnát mérték akkor fel. E második alkalommal az 1952-es állapothoz képest további pusztulást tapasztaltunk. Az akkor megcsodált, felmérésre tervbe vett házak felét már lebontották, másokat pedig megfosztottak vakolatdíszektől: helyükön néha csak fehérre meszelt pusztá falat találtunk.

Ám nézzük a rajzokat, s a házakról többnyire később, általam készített fényképeket.

A még 1955-ben felmért Cigány utca 19. sz. ház végoromfalának valamint a később hozzátoldott „kódísállás”-nak a rajzát főleg azért mutatom be, mert előbbi homlokzatának timpanonját ugyan nagyrészt lekopaszították már, de alsó sávjában megmaradt az a hosszú keret, melybe egykor a vendéget üdvözlő szöveget, jelmondatot karcolták. Ennek tartalmára, sajnos, a környéken lakók már nem emlékeztek. (II./a–b. rajz)

A közelben felmért Cigány utca 25 alatti ház gazdagon tagolt oromszegélye, vakolatdíszes timpanonja igen jellegzetes. Jól látható az építés éve: 1866, valamint a szép arányú, gyűrűbe foglalt IHS monogram (III./a–b rajz). Mindkét telek fésűs beépítésű, a házakat fehérre meszelték. (Lásd 8. jegyzet.)

Az 1973. évi felméréshez már kaptunk az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőségtől felmérő kérdőíveket is (a következőkben felmérési lapként szólok róluk), melyeket minden alkalommal kitöltöttem.⁹

A 2. sz. felmérési lapból pl. megtudjuk, hogy az egykori kovácsmester 1866-ban épített Jakabkúti utca 23. sz. házát (IV. rajz) a néphagyomány szerint még a kanizsai várból származó téglá alapokra rakták és ún. talpasház volt (a gerendavázat részben vályoggal, részben téglával töltötték ki). A párkányt az utcai homlokzaton gazdagabban, másutt szegényebben tagolták. Az oromszegély sima. A felméréskor a timpanont még a vakolatba karcolt magyar címer díszítette, de a kör alakú keretben korábban még olvasható IHS monogramot a villanszerelési munkák során részben lekaparták, miként az építető nevét és az építés évét is. Az 1940-es években tüntették el a végoromfal alsó részéről az oly közkedvelt karcolt, leveles-ágas virágdísz is. A hajdani szabadkéményes konyha kemencéjét az 1930-as években bontották el, a padláson azonban még megtaláltuk a kisdomborodó, téglából épített bolthajtást.

Lengyel Józsefné Nagyrác utca 20. alatti háza (3. sz. felmérési lap) – habár a jelenlegi tulajdonos tudomása szerint 1905-ben épült – a felmérés idején a klasszicizmus jegyeit hordozta magán. (V./a–b. rajz). Egyes szomszédok szerint az oromfalán látható évszám csak az akkor végzett korszerűsítés alkalmával került a házra.

A VI/a–b. rajzon bemutatott, valószínűleg 1863-ban épített Felsőtemető utca 43. számú házról évtizedek során szintén részben leoptak az eredetileg gazdagon tagolt laposozlopok, az ablakkeret egy része, sőt a timpa-

non karcolt virágdíszje is, a két padlásablak közötti keretből kidomborodó építési évvel együtt. A tulajdonos emlékezetében ezúttal is az 1903. évi korszerűsítés emléke maradt meg az építés éveként. De egy régi foton felsejlik még az eredeti évszám: 1863?, s jól látható a timpanon korábbi gazdag, indás karcolt virágdíszje is. (TGYM fotóleltár: 7958). A későbbi felújítások alkalmával mind az újonnan épített „pitvar”-t mind az utcai oromfalat újabban alkalmazott díszítőelemekkel: pl. fogazással gazdagították. A konyha kemencéjét 1960-ban bontották el, akkor tértek át a gázfűtésre. Ez a ház is mindig fehérre meszelt volt. A–1929–74, 4. sz. felmérési lap és mellékletei.)

A VII. rajzon látható – számos eklektikus elemmel gazdagított – Hajgató Sándor utca 23 szám alatti ház (10. sz. felmérési lap) timpanonján a többszöri felújítás után is jól olvasható az 1863 évszám. A két kis padlásablak között megmaradt az oly kedvelt, vakolatba karcolt, cserépből kinövő virágokat ábrázoló díszítmény is. Az oromszegély és a főpárkány gazdagon tagolt.

A házat először 1895 táján tataroztatta gazdája. Ekkor tüntették el az utcai homlokzatról az eredeti vakolatpilléereket. Helyettük a kései eklektika jegyében armirozták, azaz vakolatból készített elemekkel látták el a homlokzati falsík széleit. Majd a két ablakot a kanihsai házaknál akkor divatos szemöldök- és könyöklő párkánnyal övezték, sőt figurális díszítménnyel is igyekeztek rangosabbá tenni. Az 1930 táján végzett következő tatarozás alkalmával hangulatos zárt verandával bővítették és korszerűsítették. A ház sárgára festett, a felméréskor már bontani készültek.

Az egymást követő építészeti stílusok jegyeit hordozza magán a VIII./a-b rajzon látható Bajcsai utca 18. sz. alatti ház is, melyhez az elsők között építettek már új korában, 1882-ben elől nyitott előteret. A házat az 1926. évi átalakítás alkalmával szecessziós elemekkel, pl. színes ablaküvegekkel – gazdagították és bővítették; egy külön bejáratú konyhát, szerszámoskamrát, sőt nyári konyhát is toldottak hozzá. Mivel ez a telek keskeny: 16,20 m., az épület bővítésének ez volt a legcélszerűbb módja. Fehérre meszelt, kékesszürke lábazattal. (8. sz. épületlap és mellékletei)

Sorolhatnánk az eddigiekhez hasonló végoromfalas, timpanonos házak változatos, vakolatból formált vagy

karcolt díszítményeit, melyekkel az építőmesterek szakmai tudásukat, a gazdák pedig módos voltukat kívánták hangsúlyozni...

A IX. rajzon látható Bajcsai utca 24 alatti ház oromfalának középpontjában pl. 1973-ban egy kis fiúkében még ott állt egy Mária-szobor,¹⁰ noha a homlokzatot egyéb díszítményeitől már megfosztották. (A ház építésének évét: 1899., a mestergerendába vésvé találtak meg.) Hangulatos és szép arányú a két oszloppal alátámasztott kódisállás is. (5. sz. felmérési lap)

Az egyházi jellegű építmények közül az 1867-ben felszentelt Szent Flórián kápolnát kell kiemelni, mely a X. rajzon látható. Kicsiny, elől nyitott, fehérre meszelt, lécajtós kápolnafülke felül lécráccsal ellátott szellőzővel, nyitott harangtornyocskával. 1952-ben a fából faragott Szent Flórián szobor már hiányzott belőle, helyette a szentet ábrázoló olajfestményt találtunk a falon, s vázákban sok virágot. Az 1973-ban végzett felmérés idején nagyon rossz állapotban volt (lásd 9. felmérési lap), ám a közelmúltban tatarozták. Fehérre meszelt, műemlék jellegű építmény.

Kiskanizsa utcaképe ma ugyancsak változatos. Sátor- vagy manzárdtetős kockaházak váltogatják egymást az elvéve megmaradt, fehérre vagy sárgára meszelt oromfalas házakkal, de ezek két kis homlokzati ablakát többnyire nagyobbra vagy hármasablakosra cserélték már. Utcafrontos „hosszúház” kevés található. Annál több a kétszintes – lehetőleg már előkertes – családi ház. Számos példásan szép arányú van közöttük, pl. a Bajcsai utca 24 alatti, melynek elődje szintén fehérre meszelt oromfalas ház volt.

A rajzban bemutatott oromfalas, timpanonos házakból 1995-ben már csak kettőt találtunk meg, azokat is lepusztult állapotban.

Igaz, gyors ütemben változik Nagykanizsa építészeti képe is. Talán ennek felismerése ösztönözte a város közgyűlését 1992-ben arra, hogy rendeletet hozzon az építészeti értékek helyi védelméről. Kiskanizsán a Bajcsai utca 35. és 41. szám alatti házakat helyezték helyi védelem alá.¹¹

Van rá remény, hogy egyiket az önkormányzat megvásárolja, hogy benne tájházat rendezzen be, ezzel is emléket állítván Kiskanizsa múltjának, s a jeles elődöknek.

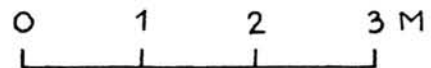
Jegyzetek:

¹ N. Szabó Gyula: Kiskanizsa az etnográfia tükrében. Megjelent: Barbarits Lajos 1929. Nagykanizsa, Budapest 335–358. Makoviczky Gyula: 1934. Nagykanizsa város településföldrajza. Nagykanizsa.

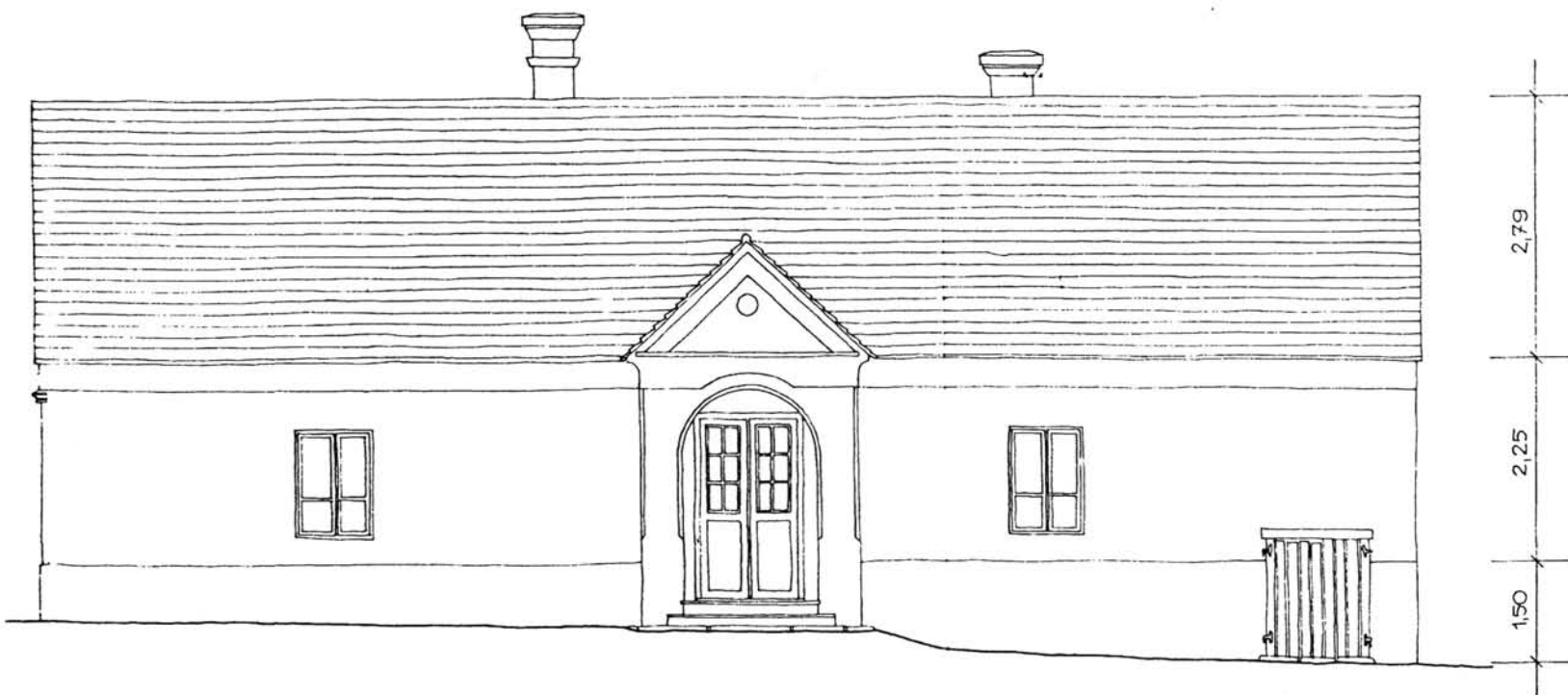
² Markó Imre Lehel: 1981. Kiskanizsai szótár. Budapest, 71, 89.

³ Döme Géza 1871. Zalamegye 1870-ik évi népszámlálásának eredménye. Zala-Eggerszeg

- ⁴ Barbarits 1929. 97–107.
- ⁵ Számításaink szerint az 1860–80 közötti két évtized alatt több, mint 50 új oromfalas téglaház épült Kiskanisán.
- ⁶ Nagykanizsán is ekkortájt látták el a felújítások során háromszögletű oromfallal az uradalmi épületeket. Vö. Németh József: Zala megye műemlékei. 1977. Zalaegerszeg.
- ⁷ Tóth János 1952. Nagykanizsa műemléki és városképi vizsgálata Nagykanizsa, kézirat.
- ⁸ TGYM A-1000-76, 1001-76. lelt. sz. Kiskanisán a Cigány utca 19 és 25, Kanizsán pedig a Somogyi B. u. 40. alatti műemléképületet mérték fel. (A-1002-76.)
- ⁹ TGYM A 826–72. és 929–74. Az 1973. évi felmérések anyaga. Az egyes épületrajzok közlésekor mindig hivatkoztam azok 1973. évi sorszáma és leglényegesebb adataira.
- ¹⁰ Az 1883. évi pusztító tűzvész után több ház végoromfalában készítettek egy kis fülkét, melyben Flórián szobrot helyeztek el, remélvén, hogy a. szent megvédi a gazdát és házát a veszedelemtől.
- ¹¹ Szomosi Gábor (szerk.) 1996. Nagykanizsa Megyei Jogú Város A helyi védelem alatt álló építészeti értékek. Nagykanizsa.

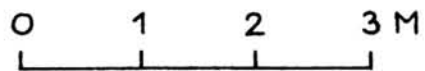
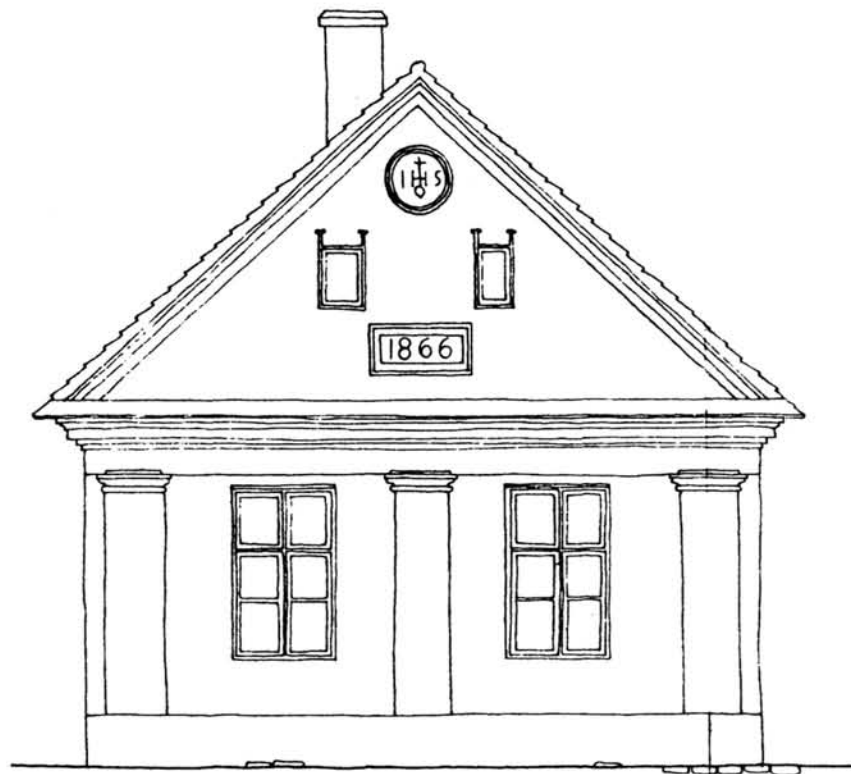

NAGYKANIZSA /KISKANIZSA/
CIGÁNY U 19 LAKÓHÁZ
UTCAI HOMLOKZAT 1:50
FELMÉRÉST VEZETTE: DR VARGHA L.
1955. XI. 8.

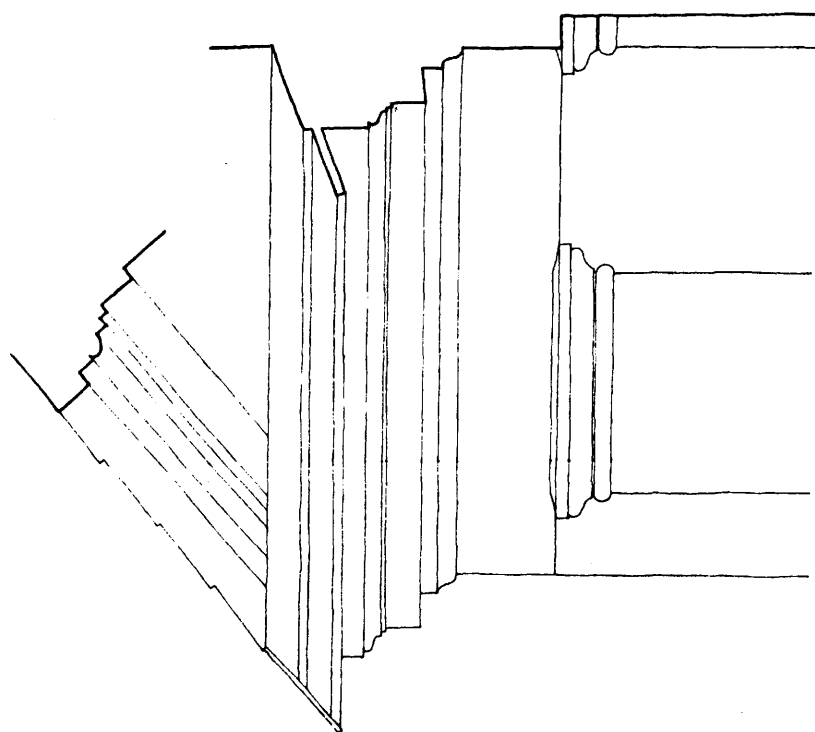

NAGYKANIZSA /KISKANIZSA/
 CIGÁNY U 19 LAKÓHÁZ
 UDVARI HOMLOKZAT 1:50
 FELMÉRÉST VEZETTE: DR. VARGHA L.
 1955. XI. 8.

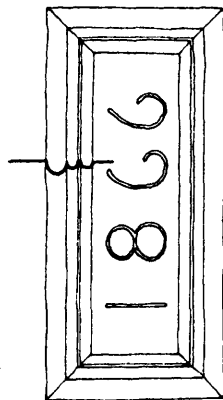
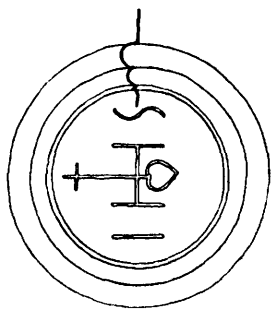
II/b. A Cigány utca 19. alatti lakóház udvari homlokzata.

NAGYKANIZSA /KISKANIZSA/
CIGÁNY U. 25. LAKÓHÁZ
UTCAI HOMLOKZAT 1:50
FELMÉRÉST VEZETTE: DR VARGHA L.
1955. XI. 8.

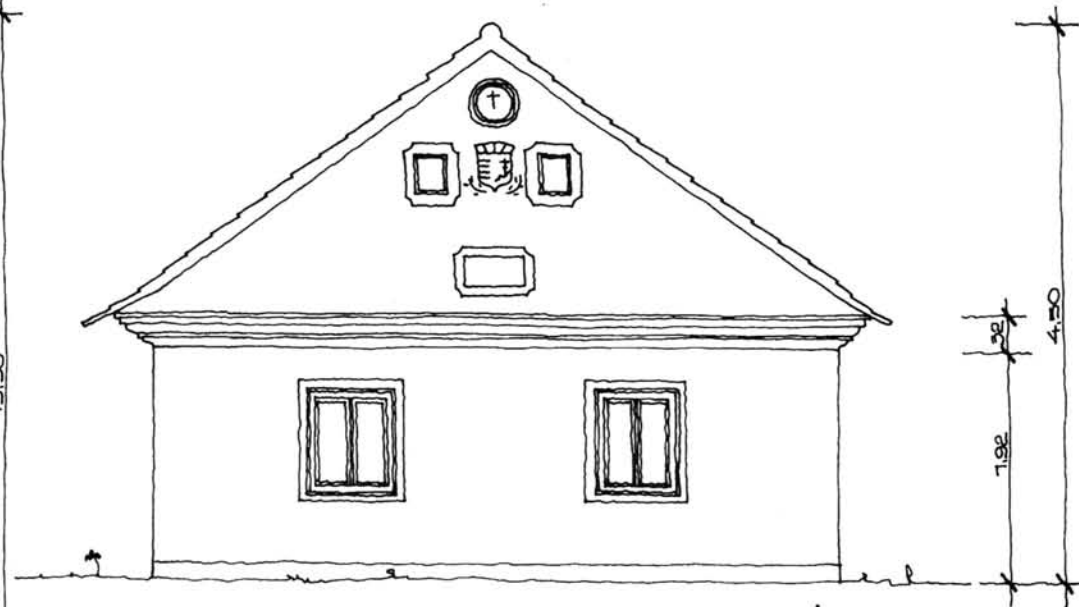
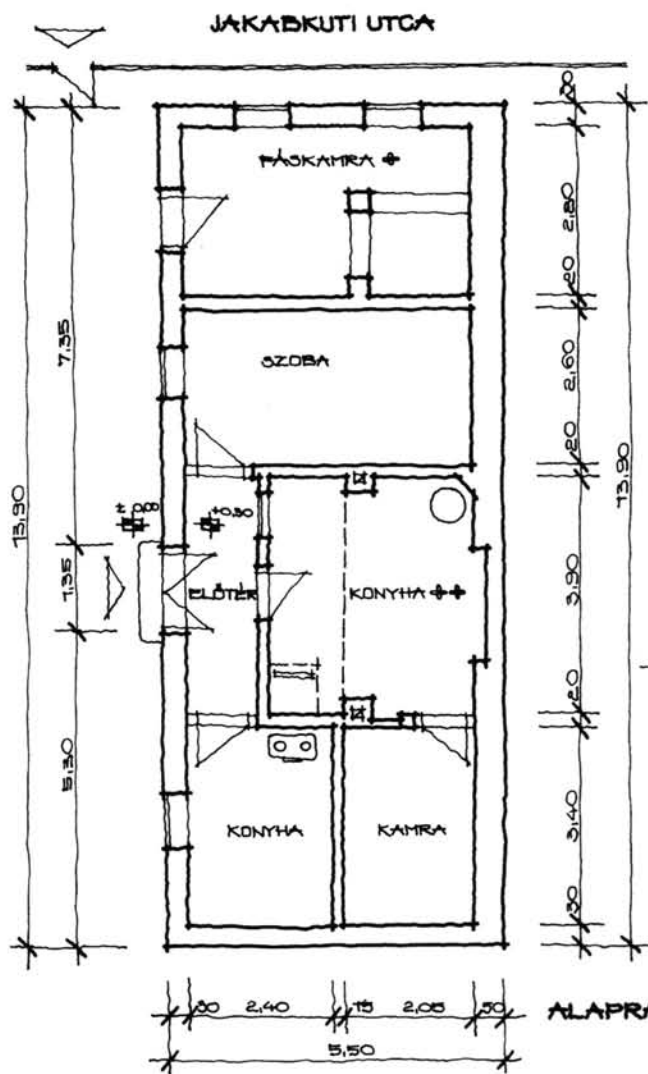

NAGYKANIZSA /KISKANIZSA/
CIGÁNY U. 25.
LAKÓHÁZ
HOMLOKZATRÉSZELETEK 1:10
FELMÉRÉST VEZETTE: DR. VARGHA L.
1955. XI. 8.

III/b. A Cigány utca 25. alatti lakóház homlokzatának részletrajzai.

NAGYKANIZSA - KISKANIZSA
 JAKABKUTI UTCA 23. ÉPÜLT: 1866-BAN
 KRISZTIÁN JÓZSEF HÁZA

UTCAI HOMLOKZAT M=1:50

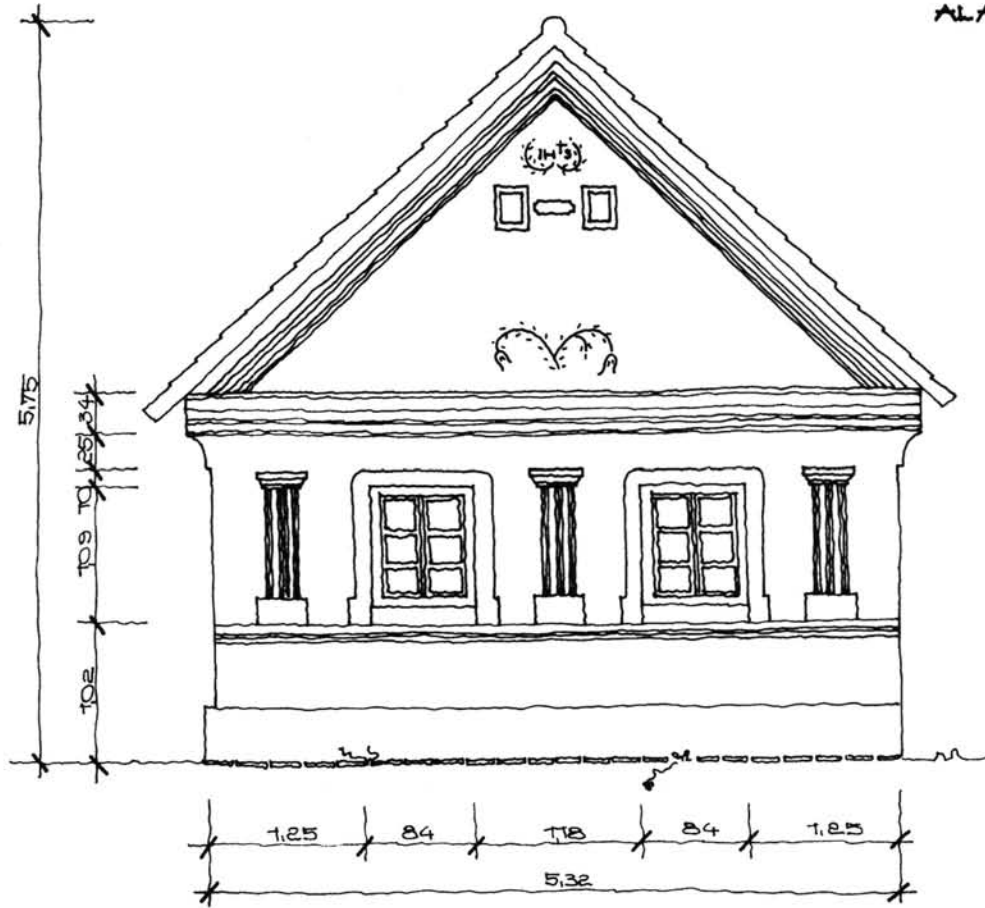
† FŐKAMRA = VOLT KOVÁCSMŰHELY
 †† KONYHA = SZABADTŰZHELYES, KEMENCE
 LEBONTVA, A HELYSÉGET NEM HASZNÁLJÁK

ALAPRAJZ M=1:100

FŐPÁRKÁNY M=1:10

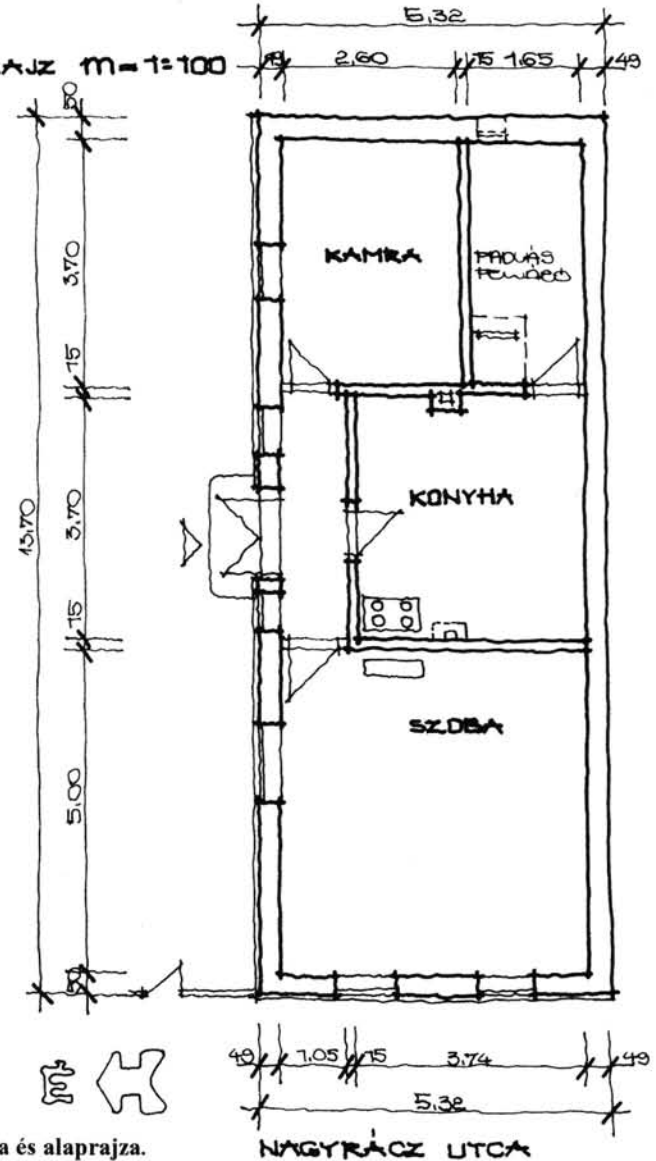
IV. A Jakabkúti utca 23. alatti ház homlokzata és alaprajza.

NAGYKANIZSA - KISKANIZSA
 NAGYRÁCZ UTCA 20.
 LENGYEL JÓZSEFNÉ HÁZA
 ÉPÜLT: 1905-BEN

UTCAI HOMLOKZAT $M = 1:50$

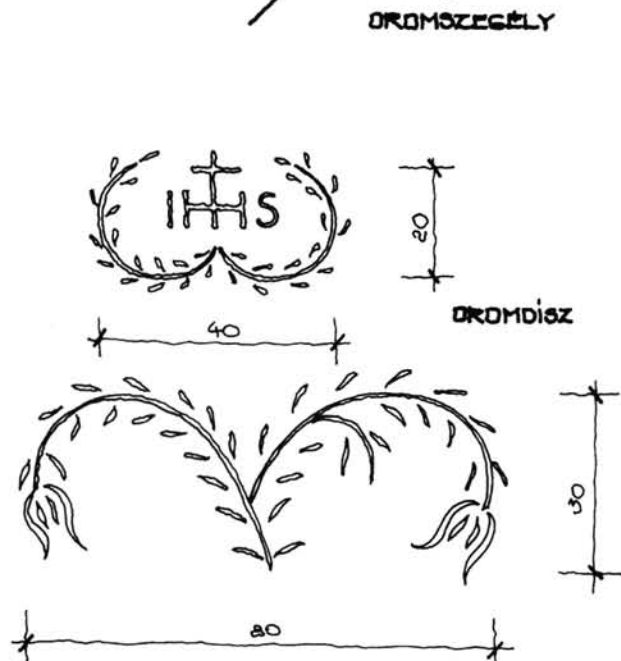
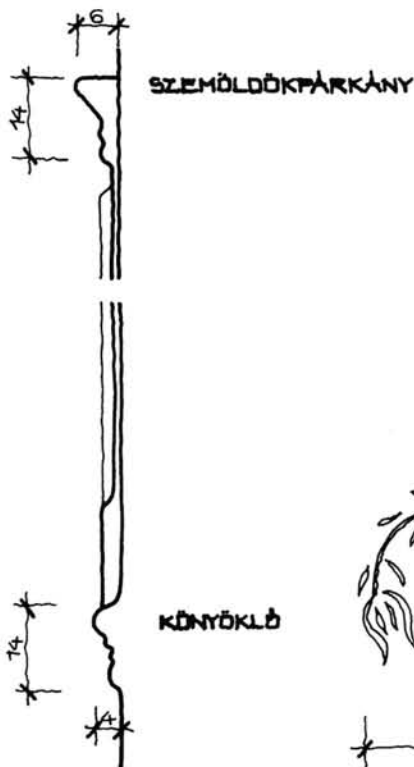
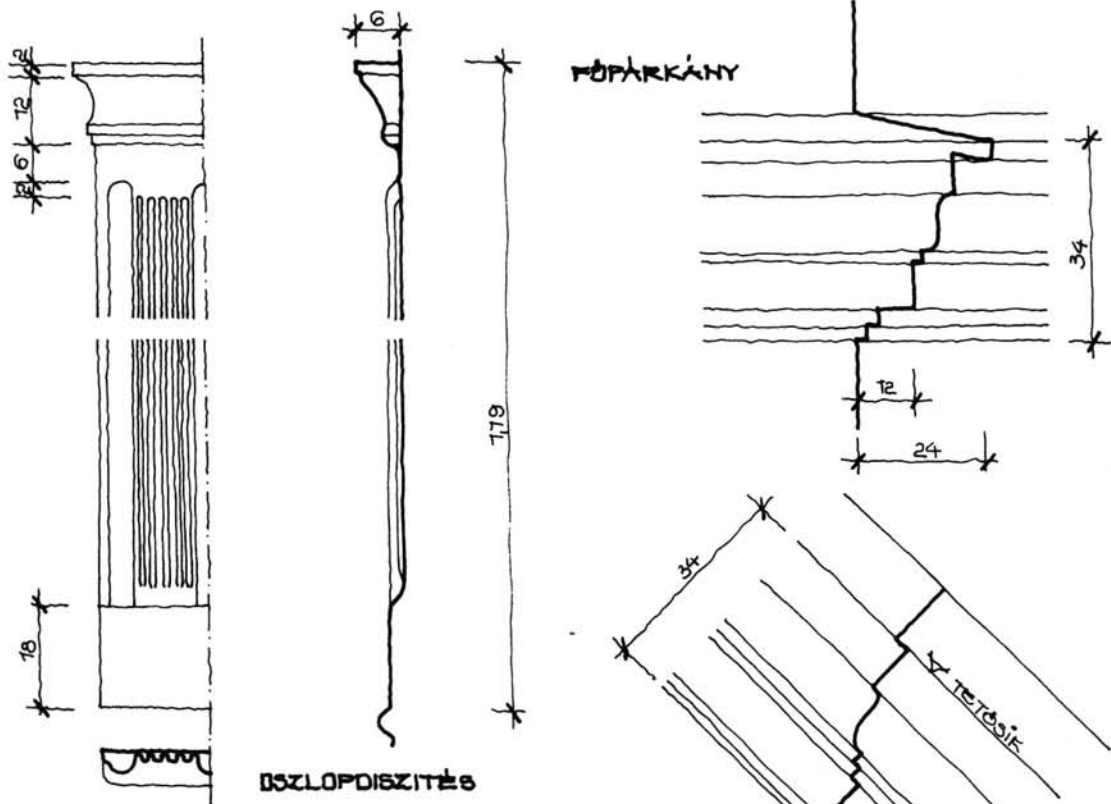
ALAPRAJZ $M = 1:100$

NAGYRÁCZ UTCA

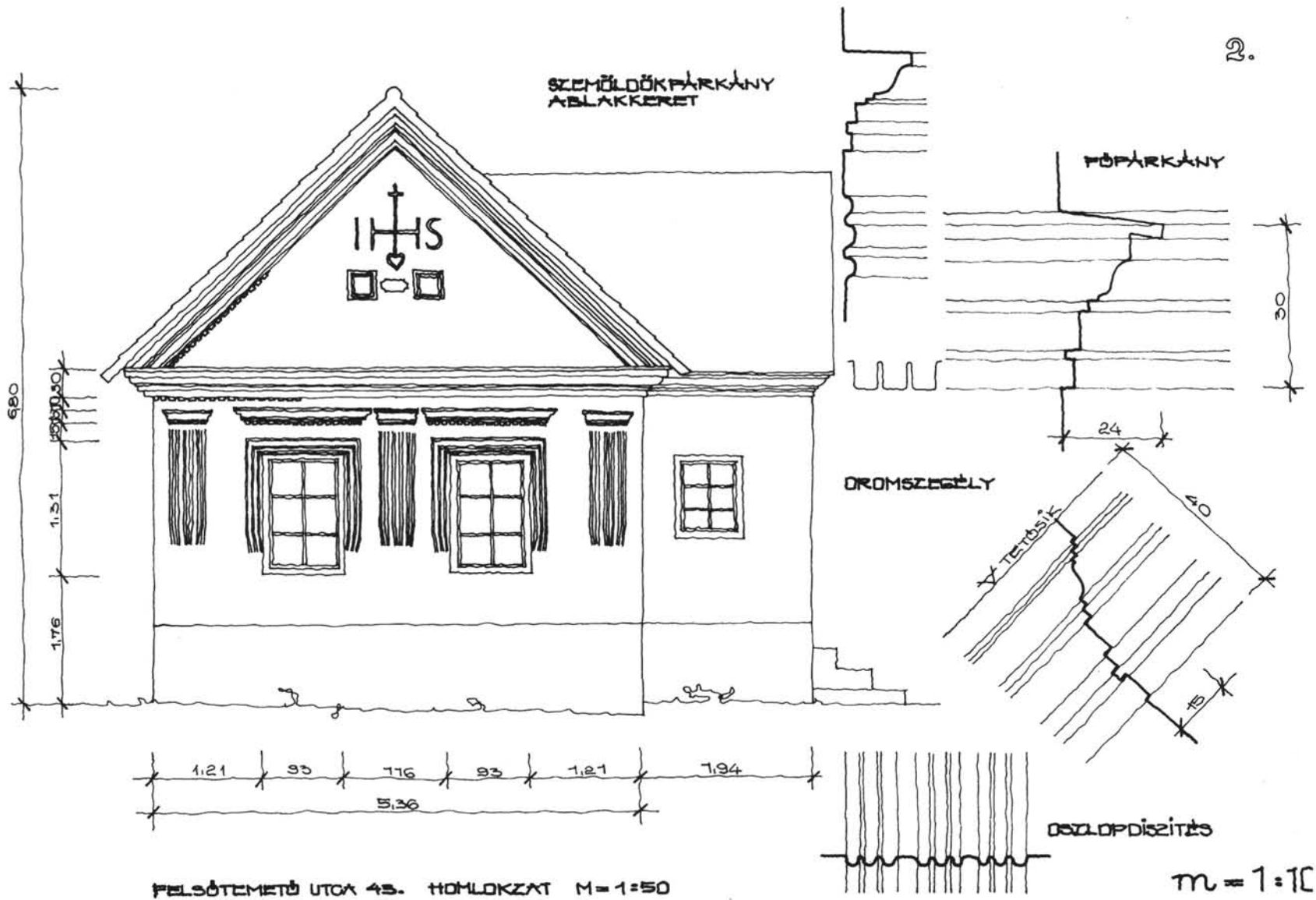
V/a. A Nagyrácz utca 20. alatti lakóház homlokzata és alaprajza.

NAGYRÁCZ UTCA 20.

m = 1 : 10

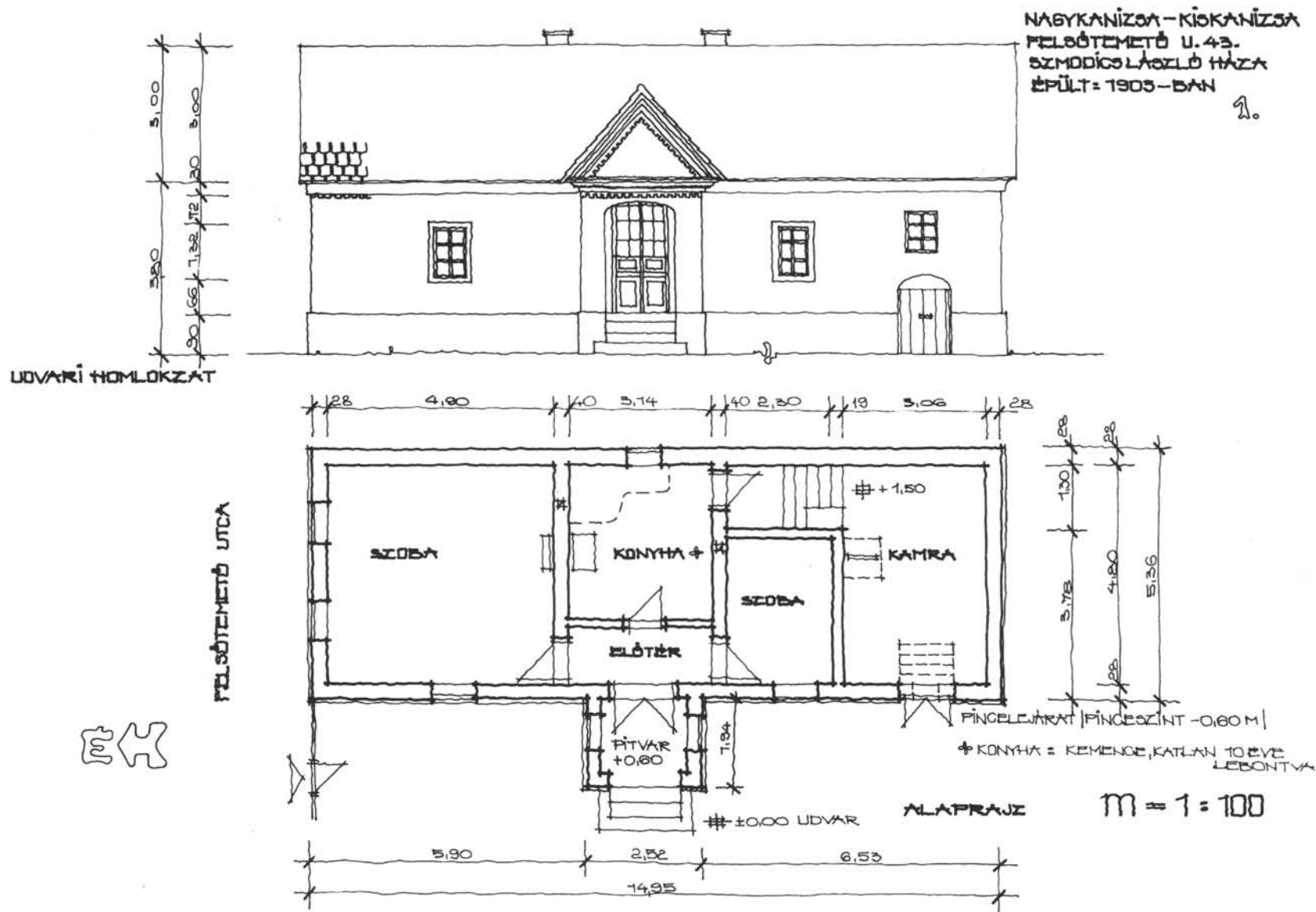
V/b. A Nagyrácz utca 20. alatti lakóház részletrajzai.

FELSŐTEMETŐ UTCA 43. HOMLOKZAT M=1:50

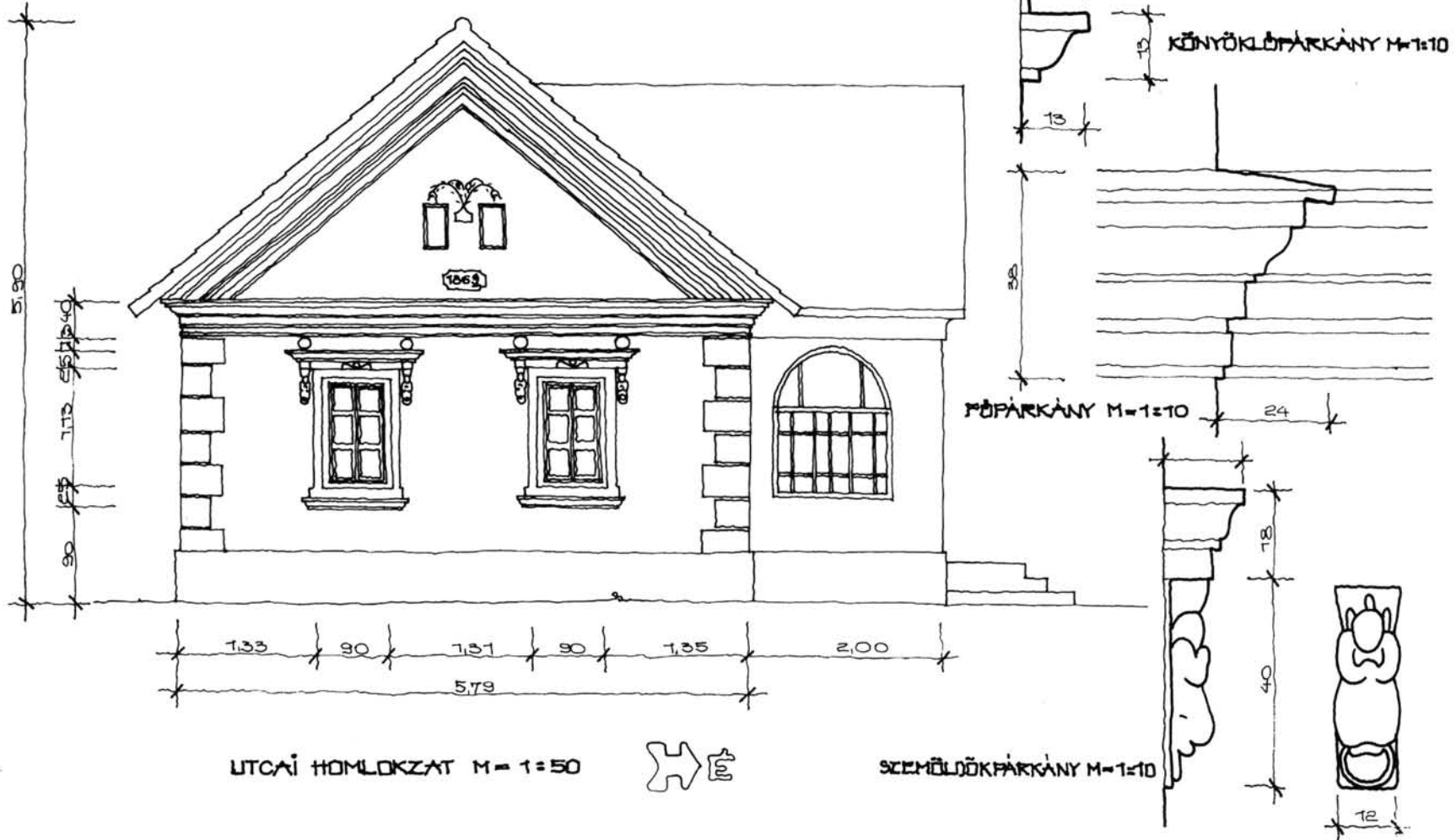
m = 1:10

VI/a. A Felsőtemető utca 43. alatti lakóház utcai homlokzata részletrajzokkal.

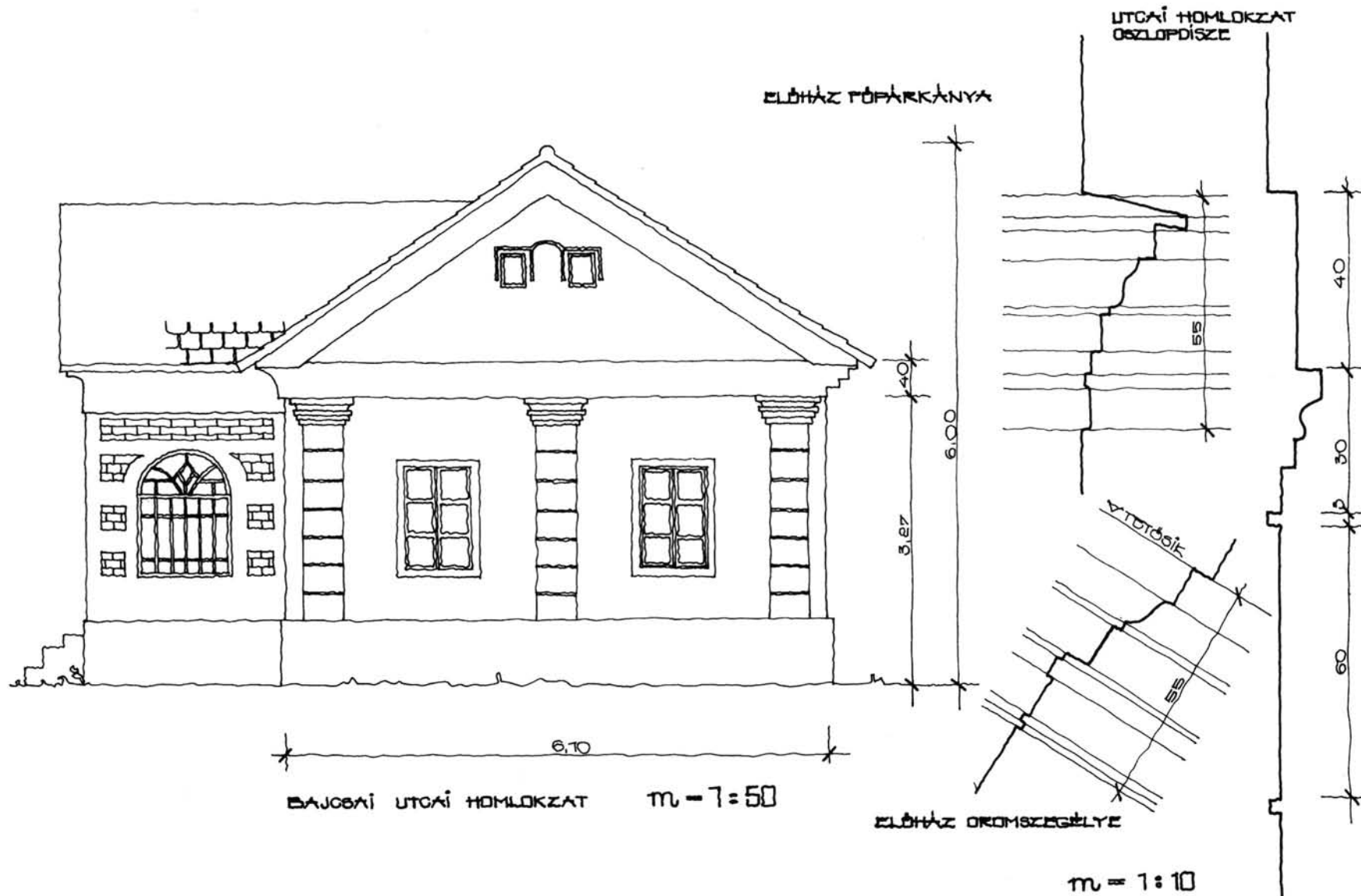

VI/b. A Felsőtető utca 43. alatti lakóház udvari homlokzata és alaprajza.

NAGYKANIZSA - KISKANIZSA
 HAJGATÓ SANDOR U. 23. ÉPÜLT: 1863-BAN
 KNAUSZ KÁROLY HÁZA (LAKATLAN)

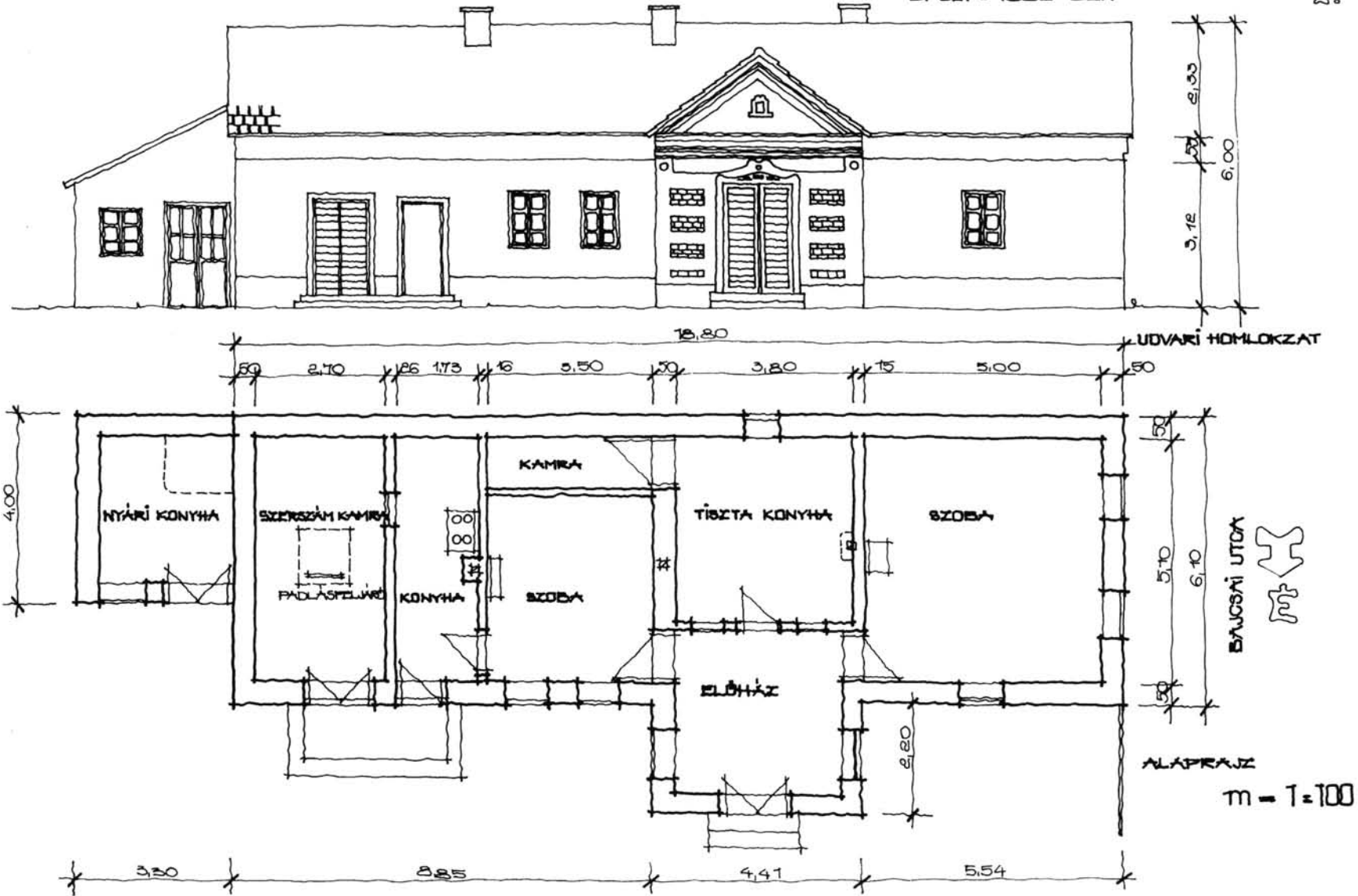
VII. A Hajgató Sándor utca 23. alatti ház utcai homlokzata és részletei.

VIII/a. A Bajcsai utca 18. alatti ház utcai homlokzata és részletei.

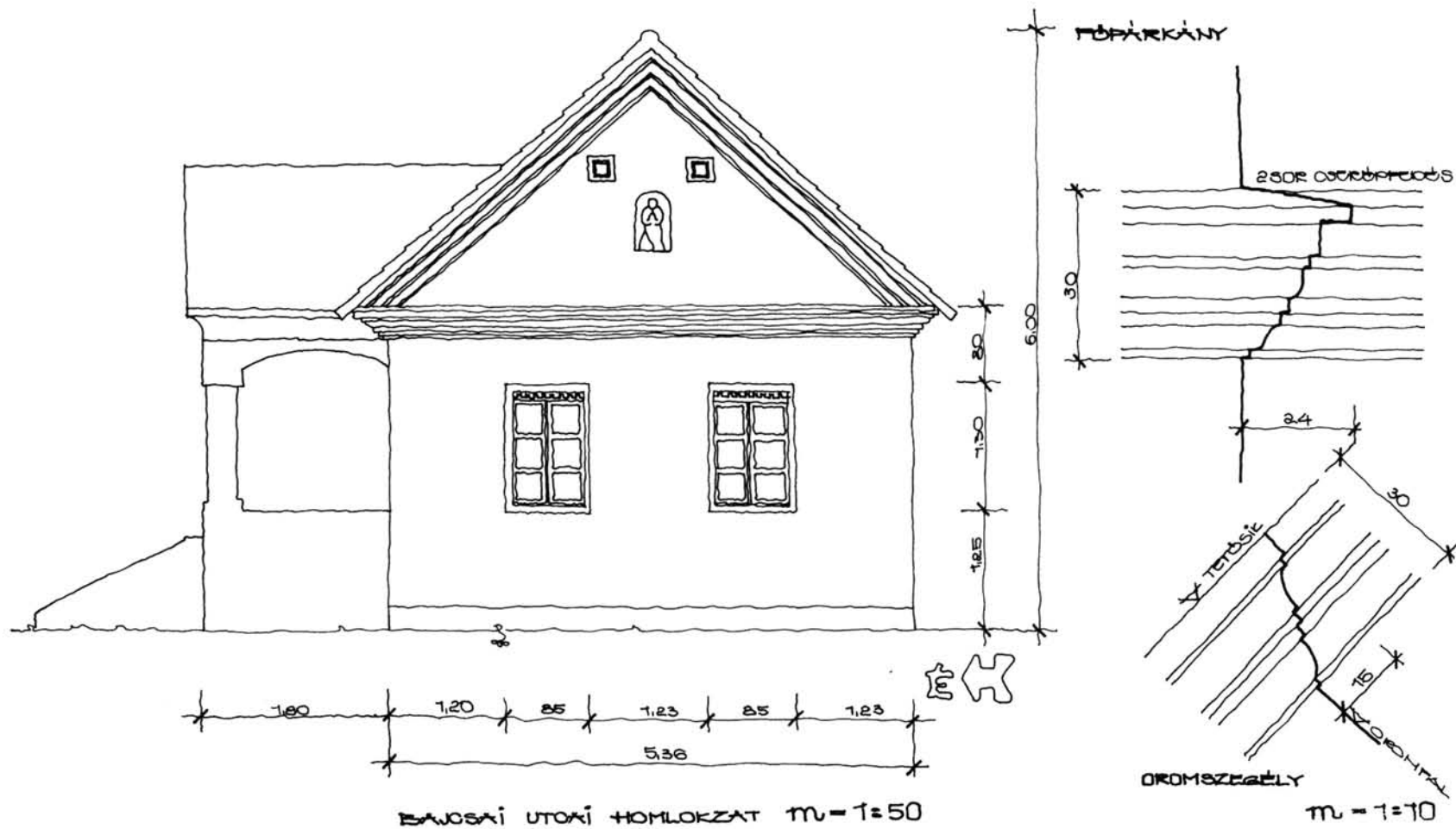
NAGYKANIZSA - KISKANIZSA
 BAJCSAI U. 18
 PLÄNDER BOLDIZSAR HÁZA
 ÉPÜLT = 1882 - BEN

2.

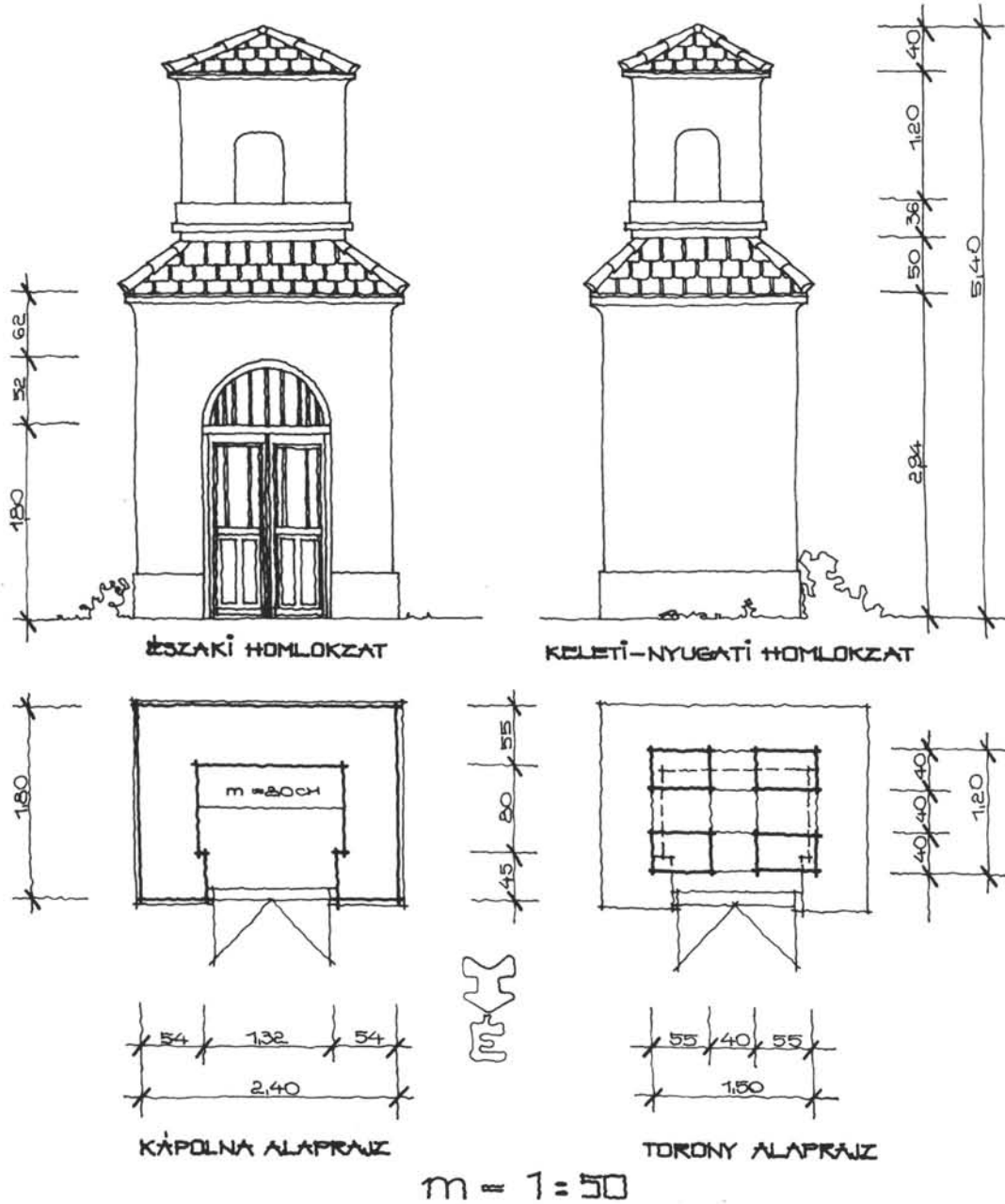
VIII/b. A Bajcsai utca 18. alatti ház udvari homlokzata és alaprajza.

NAGYKANIZSA - KISKANIZSA
 BAJCSAI U. 24.
 LENGYEL ISTVÁN HÁZA
 ÉPÜLT: 1899-BEN

IX. A Bajcsai utca 24 alatti ház utcai homlokzata és részletei.

NAGYKANIZSA - KISKANIZSA
 DÓZSA TÉRI SZT. FLÓRIÁN KÁPOLNA
 ÉPÜLT: 1867-BEN
 JELENLEG ORSZÁGHI GYÖRGY GONDOZÁSÁBAN

X. A műemlék jellegű Flórián kápolna a Szent Flórián téren.

1. kép: A Bajcsai utca részlete 1965-ben. Akkor még zömmel oromfalas házakkal.

2. kép: A Bajcsai utca részlete 1983-ban zömében már új divatú épületekkel. Az asszonyok még hagyományos öltözetben jönnek a vasárnapi litániáról.

3. kép: 1910 táján újabb vakolatelemekkel és „kódisállással” bővített oromfalas ház 1968-ban már parányi előkerttel.

4. kép: A Bajcsai utca 24. sz. ház (IX. rajz.) oszlopos „kódisállása” 1983-ban.

5. kép: A Felsőtemető utca 43. sz. ház (VI/a-b. rajz) lepusztulófélben lévő homlokzata 1968-ban.

6. kép: A Bajcsai utca 24. sz. ház (IX. rajz.) oromfala a timpanon közepén kis Mária szoborral 1983-ban.

7. kép: A Flórián kápolna 1983-ban, a felújítás után (X. rajz.)

9. kép: A Cigány utca 19 alatt 1955-ben felmért oromfalas ház (II/a–b rajz) helyére 1966-ban manzárdtetős kockaházat építettek. A felvétel 1995-ben készült.

11. kép: A Cigány utca részlete 1997-ben. A 15. sz. alatt szintén manzárdtetős ház áll már, ám a 17 a–b sz. alattiak oromfalasak még, de már korszerűsítették őket

8. kép: A Jakabkúti utca 30. alatti oromfalas ház 1996-ban. Az 1973-as felmérés idején még látható klasszicista vakolatdíszeitől (I. sz. felmérési lap) már megfosztották, s az oromfal két ablakát egy hármass ablakra cserélték.

10. kép: A Cigány utca részlete 1995-ben. A jobb szélén a 23. sz. új, oromfalas ház. A mellette látható 25. alatti manzárdtetős családi ház helyén korábban a (III/a–b) rajzon bemutatott klasszicizáló oromfalas ház állt.

12. kép: A Räckert utca részlete 1996-ban. Háttérben, az utca végén, a Felsőtemető utca 43 alatti oromfalas, új családi ház. Helyén 1973-ban még a VI/a–b rajzon bemutatott klasszicizáló ház állt.

